

ข้อถกแถลง สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 13
พลังพลเมืองตื่นรู้... สู้วิกฤตสุขภาพ: ปัจจัย 4 ในภาวะวิกฤต

ความมั่นคงทางอาหารในภาวะวิกฤต:
วิกฤตซ้อนวิกฤต จากโควิด-19 สู่ความยั่งยืน

(Food Security in Crises: Double Crisis from COVID-19 to Sustainability)

ในการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกระบวนการพัฒนาข้อเสนอ”

วันพุธที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2563

โดยผ่านระบบการประชุมออนไลน์ (ZOOM Meeting)

โครงสร้างเอกสาร

1. บทนำ
2. นิยามความมั่นคงทางอาหาร
3. ที่มาของอาหารและการเข้าถึงอาหาร
4. ระบบการกระจายอาหาร
5. การปรับตัวเกี่ยวกับอาหารในสถานการณ์วิกฤต
6. ข้อเสนอนโยบายสาธารณะด้าน “ความมั่นคงทางอาหาร”

บทนำ

- ความมั่นคงทางอาหาร เป็นเป้าหมายในการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) “การจัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร ส่งเสริมเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน” และ “การจัดความยากจน”
- ในสถานการณ์วิกฤต ผู้คนจำนวนมากกลายเป็น “กลุ่มเปราะบาง” ไม่สามารถเข้าถึงอาหารได้
- ความมั่นคงทางอาหารในประเด็น ที่มา การเข้าถึง ระบบการกระจายอาหาร ถูกหยิบยกขึ้นถกเถียงทั้งในเชิงโครงสร้าง และความเป็นธรรมทางสังคม
- ภาวะวิกฤตซ้อนวิกฤต ด้านหนึ่งได้เผยให้เห็นปัญหาที่มาแหล่งอาหาร การเข้าถึงอาหารของผู้คนในสังคม และปัญหา ระบบการกระจายอาหาร ข้อจำกัดในเชิงนโยบายๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหนุนให้เกิดการผูกขาดการผลิตและระบบ กลไกการกระจายอาหารแก่บริษัทธุรกิจอาหารขนาดใหญ่
- อีกด้านหนึ่ง ผู้คนสังคม องค์กรเครือข่ายต่างๆ ร่วมกันขับเคลื่อน “นโยบายสาธารณะด้านความมั่นคงทางอาหาร” จากส่วนต่างๆ ของสังคม จนสามารถเป็นบทเรียนสำคัญในการรับมือกับวิกฤตที่ผ่านมา
- การถกเถียง จะนำมาซึ่งข้อเสนอเชิงนโยบายและบทเรียนที่ดีสำหรับการขับเคลื่อนร่วมกันเพื่อรับมือวิกฤตความมั่นคงทางอาหารในอนาคตต่อไป

1. นิยาม “ความมั่นคงทางอาหาร”

- อาหารเป็นหนึ่งในปัจจัยพื้นฐานของชีวิต “ความมั่นคงทางอาหาร” จึงถูกจัดเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทุกประเทศให้ความสำคัญในฐานะส่วนหนึ่งของเป้าหมายการพัฒนา
- ความมั่นคงทางอาหาร คือ “สถานการณ์ที่ทุกคนในทุกเวลาสามารถเข้าถึงอาหารได้โดยทางกายภาพ ทางสังคม และทางเศรษฐกิจ โดยได้อาหารที่เพียงพอ ปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการ ตามความต้องการและความพึงพอใจ เพื่อชีวิตที่มีความกระฉับกระเฉงและมีสุขภาวะ”
- ในสถานการณ์ปกติ ทุกประเทศมีปัญหาประชากรกลุ่มเปราะบางที่อดอยากหรือขาดสารอาหาร จึงมีการเสนอให้การเข้าถึงอาหารเป็นสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนที่ต้องปกป้อง และมีปัญหาที่เกิดจากการพัฒนา
- ในสถานการณ์วิกฤต มีผู้คนจำนวนมากที่กลายเป็น “กลุ่มเปราะบาง” ที่เกิดขึ้นใหม่ ที่ไม่สามารถเข้าถึงอาหารได้ เช่น ในสถานการณ์ภัยพิบัติที่การกระจายอาหารไม่ทั่วถึง หรือในวิกฤตเศรษฐกิจ ที่มีคนจำนวนมากไม่มีกำลังซื้อแม้มีอาหารจำหน่าย จึงมีผู้เสนอว่าอาหารไม่ใช่สินค้าและการเข้าถึงอาหารเป็นเรื่องของความเป็นธรรม
- สถานการณ์การระบาดและมาตรการควบคุมโรคโควิด 19 ได้ส่งผลกระทบต่อ การเข้าถึงอาหารของคนแต่ละกลุ่มแต่ ละพื้นที่ในรูปแบบและระดับความรุนแรงที่แตกต่างกัน

ข้อถกเถียง

1. ในสถานการณ์วิกฤตของสังคม ทั้งในอดีต เช่น การเกิดภัยธรรมชาติหรือวิกฤตเศรษฐกิจ และสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ในปัจจุบัน มีปัญหาใดบ้างที่เกี่ยวกับเรื่องอาหารที่ท่านรับรู้ ที่จัดได้ว่าเป็นปัญหาของ “ความมั่นคงทางอาหาร” กรุณาให้เหตุผลและยกตัวอย่างประกอบ
2. “ความมั่นคงทางอาหารในภาวะวิกฤต” ในพื้นที่ องค์กรหรือเครือข่ายของท่าน มีความมั่นคงทางอาหารในภาวะวิกฤตหรือไม่ อย่างไร และกลุ่มเปราะบางที่เสี่ยงต่อการเข้าถึงไม่ถึงอาหารคือใครบ้าง

2. ที่มาของอาหารและการเข้าถึงอาหาร

- การได้มาของอาหารแบ่งเป็น 5 มิติ ประกอบด้วย (1) มิติการซื้อขาย (2) มิติการผลิต ปลูก/เลี้ยง (3) มิติ การเก็บหาอาหารจากฐานทรัพยากร (4) มิติการแลกเปลี่ยนแบ่งปันและวัฒนธรรมชุมชน และ (5) มิติด้าน นโยบายรัฐ
- ที่มาและการเข้าถึงอาหาร ถูกถกแถลงมาอย่างต่อเนื่องก่อนเกิดวิกฤตโควิด-19 อาทิ โครงสร้างและความ ไม่เป็นธรรมทางสังคม การไม่สามารถเข้าถึงฐานทรัพยากร การใช้ประโยชน์ที่ดิน ฯลฯ อย่างไรก็ตามเมื่อ เกิดภาวะวิกฤต ทำให้ปัญหาที่มีอยู่เดิมและทับอยู่ใต้พรมปรากฏเด่นชัดขึ้น หรืออาจเรียกว่า “ภาวะวิกฤต ซ่อนวิกฤต”
- มิติการได้มาของอาหารบนฐานการซื้อขาย นักเศรษฐศาสตร์ได้วิเคราะห์ผลกระทบทางลบจากการ แพร่กระจายของเชื้อไวรัสโควิด-19 จะตกกับครอบครัวผู้ที่มีความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ (Vulnerable Families) อย่างหนัก โดยเฉพาะคนจนเมืองที่ต้องทำงานหาเลี้ยงชีพวันต่อวัน และพบว่า วิกฤตโควิด ส่งผลกระทบต่อรายได้จากการรับจ้างทั้งในและนอกภาคเกษตรของครัวเรือนมากที่สุด กล่าวโดยสรุป รายได้ที่น้อยลงกับสัดส่วนการซื้อที่คงเดิมหรือมากกว่าทำให้การเข้าถึงอาหารในมิติการซื้อมีได้น้อยลงตามไปด้วย

2. ที่มาของอาหารและการเข้าถึงอาหาร (ต่อ)

- มิติการผลิต ปลูก/เลี้ยง พบว่าผู้ที่อยู่บนฐานเกษตรได้รับผลกระทบด้านอาหารน้อยกว่ากลุ่มที่อยู่บนฐานอื่นๆ เนื่องจากยังพออาศัยแหล่งอาหารจากแปลงการผลิตของครัวเรือน แหล่งอาหารจากฐานทรัพยากร และการพึ่งพาอาศัยกันในมิติวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนอาหารในชุมชน
- มิติการเก็บหาอาหารจากฐานทรัพยากร พบว่าชุมชนท้องถิ่นที่เคยพึ่งพาฐานทรัพยากรอาหารในระบบนิเวศต่างๆ ยังเข้าไม่ถึงฐานทรัพยากรอาหาร แม้จะมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย และมีมาตรการจากคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) เพื่อผ่อนปรนการทำกินของชุมชน แต่ก็ยังอยู่ในสถานะจำกัด ชุมชนอยู่ได้เพียงการยังชีพจากฐานทรัพยากร ไม่สามารถสร้างเศรษฐกิจอาหารจากฐานทรัพยากรที่มั่นคงได้
- มิติการแลกเปลี่ยนแบ่งปัน มีตัวอย่างปฏิบัติการที่น่าสนใจช่วงโควิด-19 เพื่อบรรเทาเยียวยาการขาดและไม่สามารถเข้าถึงอาหาร เช่น “ตู้ปันสุข” “ตู้แบ่งสุข” “ตู้เติมใจให้กัน” หรือการแบ่งปันอย่างเป็นเครือข่าย ดังเช่น “กลุ่มปันอาหาร กลุ่มปันชีวิต” “ข้าวชาวนาแลกเปลี่ยนปลาชาวเล” เป็นต้น
- มิติที่ส่งผลอย่างเป็นสาธารณะ คือ มิติที่เกี่ยวข้องกับนโยบายของรัฐ หากนโยบายถูกออกแบบอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในเชิงกระบวนการตัดสินใจเชิงนโยบาย การตรวจสอบการใช้จ่าย และการมีส่วนร่วม ก็จะส่งเสริมให้การได้มาซึ่งอาหารของประชาชนถูกมองอย่างรอบด้านและลดช่องว่างของการเข้าถึงอาหารลง

ข้อถกเถียง

1. องค์กรหรือเครือข่ายของท่านมีแหล่งที่มาของอาหารจากมิติใดบ้าง (การซื้อ เกษตร ปลูก เลี้ยง ทรัพยากร ป่า ทะเล แบ่งปัน นโยบายรัฐ)
2. ท่านคิดว่าแหล่งที่มาของอาหารในมิติต่าง ๆ มีปัญหาหรือไม่ อย่างไร ทั้งในแง่การเข้าถึง ปริมาณ ความปลอดภัย คุณภาพ และโภชนาการทางอาหาร

3. ระบบกระจายอาหาร

- พัฒนาการของระบบการค้าในโลกทุนนิยมเสรี คือ ปัจจัยสำคัญของการเปลี่ยนแปลงจากระบบกระจายอาหารดั้งเดิมสู่ระบบการกระจายอาหารสมัยใหม่ในสังคมไทย ทั้งที่เป็นธุรกิจ และจากข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ ธุรกิจและข้อตกลงดังกล่าวมีอิทธิพลต่อระบบอาหาร โดยเฉพาะในการเกษตรและการผลิตอาหารที่มีแนวโน้มเหลือผู้ผลิตและผู้จำหน่ายเพียงไม่กี่ราย
- ประเด็นท้าทายเกี่ยวกับบทบาทของธุรกิจอาหารกับความมั่นคงทางอาหาร คือ การเปลี่ยนแปลงตามกลไกตลาด จากเกษตรกรรายย่อย พ่อค้าแม่ค้า ธุรกิจท้องถิ่นไปสู่ธุรกิจที่มีขนาดใหญ่ และรวมศูนย์มากขึ้น มิได้เป็นหลักประกันว่าประเทศจะมีความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้นเสมอไป และมีได้เป็นเครื่องรับประกันว่าเกษตรกรและผู้ค้ารายเล็กจะมีส่วนร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว
- การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ส่งผลกระทบต่อกลุ่มเปราะบาง เช่น ลูกจ้างรายวัน คนจนเมือง ผู้พิการ ผู้สูงอายุ เด็ก และคนไร้บ้าน เนื่องจากกลุ่มนี้ไม่ได้อยู่ในระบบประกันสังคม และอาจเข้าไม่ถึงการเยียวยาจากรัฐ การลดลงของรายได้ของครัวเรือนกลุ่มเปราะบาง ส่งผลต่อการมีอาหารที่เพียงพอ คุณภาพและความปลอดภัย

3. ระบบกระจายอาหาร (ต่อ)

- ภาพที่ปรากฏในสื่อและการรับรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) พบว่า รูปแบบการกระจายอาหารในภาวะวิกฤตมี 2 ลักษณะ คือ (1) การกระจายอาหารผ่านธุรกิจบริการจัดส่งอาหาร (Food Delivery) และร้านสะดวกซื้อ (2) การขับเคลื่อนการกระจายอาหารทางเลือก เช่น ตลาดสีเขียวชุมชน การรวมกลุ่มทางสังคมของเกษตรกรหรือผู้ทำงานพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมในเมือง รถกระจายอาหารเคลื่อนที่ "รถพุ่มพวง" หรือรถเร่ขายกับข้าว
- ระบบการกระจายอาหารที่เห็นได้จากการปรับตัวท่ามกลางสภาวะวิกฤต ควรเป็นการกระจายอาหารเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ได้แก่ (1) สร้างระบบการกระจายอาหาร ขยายตลาดท้องถิ่น และการกระจายอาหารโดยตรงระหว่างเกษตรกรกับผู้บริโภค หรือพัฒนาระบบตลาดออนไลน์ทางเลือก (2) เสริมสร้างความเข้มแข็งในการปลูกผักและอาหารโดยครอบครัวและชุมชนทั้งในหัวเมืองและเมืองใหญ่ ลดค่าใช้จ่ายอาหารลง และสามารถพึ่งพาตนเองด้านอาหารได้มากขึ้น

ข้อถกเถียง

1. ระบบกระจายอาหารที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นอย่างไร องค์กรหรือเครือข่ายของท่านมีบทบาทอย่างไรบ้างในระบบการกระจายอาหารดังกล่าว และทิศทางการกระจายอาหารเพื่อความมั่นคงทางอาหารต่อไปควรจะเป็นแบบไหน
2. บทเรียนจากภาวะวิกฤต (เช่น สถานการณ์โควิด 19) องค์กรหรือเครือข่ายของท่านเห็นความเชื่อมโยงของการสร้างระบบการกระจายอาหารเพื่อความมั่นคงทางอาหารอะไร อย่างไรบ้าง
3. อะไร คือ เป้าหมายของ “การกระจายอาหาร” เพื่อ “ความมั่นคงทางอาหาร” และสามารถดำเนินการได้อย่างไรบ้าง

4. การปรับตัวเกี่ยวกับอาหารในสถานการณ์วิกฤต

- ในสถานการณ์วิกฤตการระบาดของโควิด-19 คนในสังคมไทยได้รับผลกระทบเกี่ยวกับเรื่องอาหารทั้งจากมาตรการการควบคุมโรคในประเทศ เช่น มาตรการการปิดเมือง ระวังการเดินทาง การดำเนินกิจการและกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ ที่ทำให้คนจำนวนมากขาดรายได้ การกระจายอาหารติดขัด และได้รับผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจที่เกิดจากการระบาดใหญ่ทั่วโลก โดยเฉพาะการสูญเสียแหล่งรายได้จากการท่องเที่ยวและการค้าระหว่างประเทศหยุดชะงักลง
- ในช่วงแรกของสถานการณ์ ผู้คนมีความวิตกกังวลกับการขาดแคลนอาหาร จึงมีการกักตุนอาหารกันเป็นจำนวนมาก ในขณะที่มีกลุ่มเปราะบางที่ขาดแคลนอาหารและเสี่ยงต่อภาวะอดอยากมีทั้งที่มีอยู่เดิม และที่มีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จากสถานการณ์วิกฤตที่ส่งผลกระทบรุนแรงและกว้างขวางมากขึ้น

4. การปรับตัวเกี่ยวกับอาหารในสถานการณ์วิกฤต (ต่อ)

- ผู้คนในสังคมมีการปรับตัวที่จะช่วยเหลือกัน ทั้งด้วยสิ่งที่เคยมีอยู่เดิม หรือคิดขึ้นมาใหม่ เช่น ตู้ปันสุข การบริจาคเงินให้ร้านค้าเพื่อแจกอาหาร การจัดตั้งธนาคารอาหาร การแลกเปลี่ยนระหว่างพื้นที่ เช่น ข้าวชาวนาแลกปลาชาวเล หรือ “ข้าวแลกปลา” ซึ่งสิ่งนี้ดำเนินการเหล่านี้บางอย่างสามารถพัฒนาให้เป็นระบบที่ยั่งยืน โดยมีกลไกของรัฐ สนับสนุนหรือดำเนินการ เพื่อรองรับสถานการณ์วิกฤตในอนาคต
- มีการปรับตัวของผู้คนในพื้นที่เขตเมือง เช่น การเพิ่มพื้นที่ผลิตอาหารในชุมชนโดยใช้พื้นที่สาธารณะหรือที่รกร้างว่างเปล่า การเชื่อมโยงระหว่างผู้ผลิตอาหารและผู้บริโภค เชื่อมโยงระบบอาหารระหว่างเมืองกับชนบทโดยตรง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญของการออกแบบเมืองเพื่อความมั่นคงทางอาหารในทุกสถานการณ์

ข้อถกเถียง

1. ในสถานการณ์วิกฤตทั้งในอดีตและปัจจุบัน ท่านหรือคนอื่น ๆ ทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม หรือองค์กร มีการปรับตัวเพื่อเผชิญหน้ากับสถานการณ์อย่างไรในด้านที่เกี่ยวกับอาหาร ทั้งในระดับบุคคลและชุมชน
2. การปรับตัวเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารสำหรับพื้นที่เมืองและพื้นที่ชนบท ควรมีลักษณะเฉพาะอย่างไร จึงจะสามารถรองรับความต้องการเฉพาะของแต่ละพื้นที่ในภาวะวิกฤตได้

5. ข้อเสนอแนะนโยบายสาธารณะด้าน “ความมั่นคงทางอาหาร”

(1) นโยบายที่ส่งผลกระทบต่อเชิงลบ

- มิติด้านปัจจัยการผลิต : นโยบาย กฎหมาย กลไกเชิงสถาบันที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการผลิตคือ ที่ดิน น้ำ พันธุ์กรรม ฯลฯ ที่ยังไม่สามารถหนุนเสริมให้เกิดการกระจายการเข้าถึงที่ดินของเกษตรกรรายย่อย เช่น สถาบันบริหารการธนาคารที่ดิน(องค์กรมหาชน) พระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยโฉนดชุมชน พ.ศ.2555 ฯลฯ และกฎหมายที่อาจจะนำไปสู่อุปสรรคต่ออิสรภาพด้านพันธุ์กรรม หรือก่อให้เกิดการผูกขาดโดยบริษัทขนาดใหญ่
- มิติการได้มาซึ่งอาหาร : การสนับสนุนโดยรัฐให้เกิดการผูกขาดทางการค้าและทำลายระบบการแลกเปลี่ยนอาหารของเกษตรกรรายย่อย ไม่ส่งเสริมให้เกิดช่องทางการเข้าถึงอาหารซึ่งผู้บริโภคสามารถเข้าถึงได้อย่างหลากหลาย
- มิติด้านการกระจายและการเข้าถึงอาหาร : ทิศทางเชิงนโยบายยังมุ่งส่งเสริมการผูกขาดทางการตลาดโดยระบบโมเดิร์นเทรด และให้บทบาทหลักแก่ธุรกิจอาหารในการสร้างความมั่นคงทางอาหารทั้งในการผลิตและการกระจาย และยังมีแนวโน้มในทิศทางสร้างการผูกขาดด้านสิทธิบัตรผ่านข้อตกลงระหว่างประเทศ นโยบายสาธารณะที่ดำรงอยู่ไม่มีความชัดเจนในการส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันและเพิ่มบทบาทของเกษตรกรผู้ผลิตและผู้ประกอบการรายย่อย
- มิติการเข้าถึงแหล่งอาหารจากฐานทรัพยากรของชุมชน : นโยบาย กฎหมาย เกี่ยวข้องที่แม้จะมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายสำคัญ 3 ฉบับคือ พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2562 พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2562 และพ.ร.บ.ป่าชุมชน พ.ศ.2562 แต่กฎหมายดังกล่าวยังไม่มียกเว้นสิทธิชุมชนและการใช้ประโยชน์ฐานทรัพยากรยังมีข้อจำกัดแก่ชุมชนท้องถิ่นในการเข้าถึงแหล่งอาหารจากฐานทรัพยากรอย่างมาก ทำให้ชุมชนไม่สามารถสร้างความมั่นคงทางอาหารจากฐานทรัพยากรได้

5. ข้อเสนอแนะนโยบายสาธารณะด้าน “ความมั่นคงทางอาหาร” (ต่อ)

(2) นโยบายสาธารณะที่หนุนเสริมหรือเสริมสร้างให้เกิดความมั่นคงทางอาหาร

- นโยบายของรัฐ ที่เกิดขึ้นในช่วงของสถานการณ์โควิด-19 เช่น นโยบายจ่ายเงินเยียวยา ภายใต้อัตราดอกเบี้ยที่ต่ำและไม่คิดดอกเบี้ย และโครงการเยียวยาเกษตรกร ราย 6 แสนล้านบาท และ นโยบายฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโควิด-19 ราย 4 แสนล้านบาท รวมทั้งนโยบายและมาตรการด้านการแจกถุงยังชีพ และการระดมการ บริจาคอาหารในรูปแบบต่าง ๆ
- ในส่วนของสังคม เป็นการขับเคลื่อนร่วมกันในสังคม รวมทั้งในระดับกลุ่ม องค์กรหรือ ภาควิชาเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการจัดการชีวิตสาธารณะร่วมกันและได้มาซึ่ง หลักประกันความมั่นคงทางอาหารในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแลกเปลี่ยนแบ่งปันอาหาร ในรูปแบบต่าง ๆ การพัฒนาระบบการกระจายอาหารในชุมชน

ข้อถกเถียง

1. จากบทเรียนและประสบการณ์ในการขับเคลื่อนที่ผ่านมา องค์กรหรือเครือข่ายของท่าน เห็นว่า นโยบายสาธารณะหรือมาตรการการสนับสนุนและการหนุนเสริมเพื่อให้เกิดระบบการผลิต การเข้าถึงอาหารและระบบการกระจายอาหาร ฯลฯ ที่ดำรงอยู่ทั้งนโยบายส่วนกลางและในระดับภูมิภาค ท้องถิ่น สามารถหนุนเสริมความมั่นคงด้านอาหารได้มากน้อยเพียงใด อะไรคือส่วนที่ดี และอะไรคือข้ออ่อนบ้าง ฯลฯ
2. องค์กรหรือเครือข่ายของท่านเห็นว่า อะไรคือ “นโยบายสาธารณะด้านความมั่นคงทางอาหาร” ซึ่งไม่จำเป็นต้องรอนโยบายสาธารณะจากผู้มีอำนาจตัดสินใจเชิงนโยบาย แต่เป็นการขับเคลื่อนร่วมกันในสังคม รวมทั้งในระดับกลุ่ม องค์กรหรือภาคีเครือข่ายของท่าน เพื่อให้เกิดการจัดการชีวิตสาธารณะร่วมกันและได้มาซึ่งหลักประกันความมั่นคงทางอาหาร สามารถรับมือกับวิกฤตทางอาหารในช่วงที่ดำรงอยู่และอาจจะเกิดวิกฤตเช่นนี้ในอนาคตอีก

**THANK
YOU**

For Your Support

